

פרק ה' החדש

עי' ילקוט שמעוני (תורה רמו כפז): אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל תורה אלא מהחדש הזה לכם. ולמה התחילה מבראשית, משום כה מעשיו הניד לעמו לחתם נחלת גנים. ועי' עוד זהר בא לט ע"ב: אמר רבי יצחק לא אצטראיך אוריריתא למכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדש ממש טעם דשירותא דסירהא היי⁹⁶ ועל דא אוריריתא זהה אצטראיך למכתב מהכא דהא בקדשו בריך הוא ATKSHAR מלחה⁹⁷ ולא קשיא דלא כתיב זאת החדש הזה דהא זה זואת חד מתקשין ובarter דאית ביה דבר ונוקבא בחדרא לית שבאה אלא לדבורה ועל דא ראשון הוא לכם לחדרי השנה לחדרי השנה ודאי אמר רבי יהודה לכם תרי זמני למה אמר רבי יצחק מנינו אשטע יתר במא דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו ATKSHORTA דא לכם ולא לשאר עמי:

תרגם: אמר רבי יצחק לא הצלרכה תורה לבתוב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדש מה הטעם משום שזה היה תחילת הלבנה ועל זה התורה הצלרכה לבתוב מכאן שהרי בקורס ברוך הוא נקשר הדבר. ולא קשה שלא כתוב זאת החדש הזה שחרי זה וזה מתקשרים כאחד ובמקום שיש בו זכר ונכח באחד אין השבח אלא לזכר ועל זה ראשון הוא לכם לחדרי השנה לחדרי השנה ודאי אמר רבי יהודה למה [כתוב] פעמים לכם אמר רבי יצחק מהם נשמע יותר כמו שכותב כי חלק ה' עמו התקשרות זו לכם ולא לשאר העמים.

עי' גבורות ה' (הכ' ב'): העולם התהtron הוּא עולם הטבע, יש לו התרבוקות בעולם הנבדל, ומשם הנשים באים שהנינים יתחרשו במה שהעולם הזה יש לו חבר בוגדים. ולפיכך הנשים לא היו כי אם בישראל כמו שיתברר עוד, וכל זה מפני שיש להם דביבוק בוגדים ולפיכך היו נמצאים בישראל נשים ונפלאות. וכו' כמו שיש לעולם הטבע סדר מסודר נוהג על פי טבעו כך יש לנשים סדר גם כן. כי הנשים בעולם, במה שיש לעולם קשר לחבר וחתחות עם העולם הנבדל, ויש לה סדר מסודר כי אין הדבוק החואן רק בסדר מסודר, ומפני זה לא יתחרשו הנשים רק בזמן מן הזמנים ואינם תמידים. וויש מרבותינו שכותבו שמטעם זה קוראים ליל פסח ליל הסדר שזה לא עניין של ביטול לגמרי אלא יש גם בזה סדר]. כל נטיה מסידור העולם הוא חורבן העולם, ונם אין לו שום קשר ליה, אלא שכאשר מערכת של נשים נכנסת למערכת הטבע זה נקרא גם. הטבע מצד עצמו נראה כמו שיש לו סידור של עצמו ואין לו שום מהלך ומטרה, אמן הנם מגלה שזה לא נכון אלא הכל נברא רק לנקלות רצונו יתרחק, וזה המהלך שחובי בתוך הטבע.

ועי' רמב"ן סוף בא: ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות – הנה מעת להיות ע"ג בעולם מיי אנווש החלו הדעות להשתבש באמונה מהם כופרים בעיקר⁹⁸ ואומרים כי העולם קדמון בחשו בה' ויאמרו לא הוא ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל וויש דעתה בעליון (תחלים עג יא) ומהם שיוודו בידיעה ומכחישים בהשגה ויעשו אדם כדני הים שלא ישניהם האל בהם ואין עמם עונש או שבר יאמרו עובד ה' את הארץ ובאשר ירצה האלים בעודה או ביחיד ויעשה מהם מופת בשינוי מנהגו של עולם וטבע

⁹⁶ שהמלכות היא השער (מ"מ). ניסן הוא סוד המלכות, כמו' הרב בעניינינו בשער הכוונות (דף צ ע"ד) וכן הוא בזוהר'ק פ' בא (דף לט ע"ב) (כללים ח"א לז ע"ב).

⁹⁷ זהו מסקנת התירוץ שהקב"ה שהוא ז"א מתקשרת המלכות שנק' דבר, וא"כ אינה עולה בשם כדי להתחיל בה

⁹⁸ עי' תיקי'ז קלה ע"ב ז"ל: כל מאן דנטיל מלכות בלא ט' ספרין איזה מקצת בנטייען, וכל מאן דנטיל ט' ספרין בלא מלכות איזה קופר בעיקר. ועי' דברינו בדור הפלגה ברמב"ן ור' בחיי שם.

יתברר לכל בטל הדעות האלה כלם כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלה מחדש וידע ומשגיח יוכל וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה כי ידבר האלים את האדם ויגלה פודו אל עבדיו הנבאים ותתקיים עם זה התורה כליה

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח) להורות על ההשנה כי לא עוזב אותה למקרים כدعתם ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ להורות על החידוש כי הם שלו שבראים מאיין ואמר (שם ט יד) בעבר תדע כי אין כמווני בכל הארץ להורות על היכולת שהוא שליט בכל אין מעכבר בידו כי בכל זה היו המעראים מכהישים או מסתפקים אם כן אותן והמופתים הנדרלים עדים נאמנים באמנות הבורא ובתורה כליה

ובעבר כי הקב"ה לא יעשה אותן ומופת בכל דור לעני כulp רשות או כופר יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ונעתק הדבר אל בנינו ובניהם לבנייהם ובניהם לדoor אחרון והחמיר מאד בעני הזה כמו שהייב ברת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסה (במדבר ט יג) והצריך שנכתוב כל מה שנראה אליו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במוזות ושנוציר זה בפינו בברק ובערב כמו שאמרו (ברכות כא) אמר ויציב דורייתא ממה שכותב (דברים טז ג)

למען הזכיר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך וشنעשה סבה בכל שנה וכן כל היוצא בהן מצות רבות וכבר ליציאת מצרים – והכל להיות לנו בכל הדרות עדות במופתים שלא ישתחוו ולא יהיה פתחון פה לכופר להבהיר אמונה האלים כי הקונה מזוזה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתקוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשנחתו גם נבואה והאמין בכל פנות התורה מלבד שהורדה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו שהוציאינו מארתו עבדות לחיות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמך

ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוות קלה בכחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו וכוונת כל המצוות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו והוא כוונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין אל עליון חfine בתחרונים בלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בת הכנסיות וכוכות תפלה הרבים וזה שייהה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראים והמציאים ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותך אנחנו וזו כוונתם במא שאמרו זיל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ויקראו אל האלים בחוקה (יונה ג ח) מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול חציפה נצח לבישה (עי' עורך ערך חצוף)

ומן הנשים הנדרלים המפורסים אדם מודה בנשים הנסתורים שהם יסוד התורה קלה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרים נשים אין בהם טبع ומנחנו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוות יצilihנו שברואו ואם יעבור עליהם יבריתנו ענסו הכל בגין אשר הזכרתי כבר (בראשית יז א ולעיל ו ב) ויתפרסמו הנשים הנסתורים בעניין הרבבים כאשר יבא ביעדי התורה בעניין הברכות והקללות כמו שאמר הבהיר (דברים כת יג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לאין זוית ואמרו על אשר עבו את ברית ה' אלהי אבותם שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלייך

ויראו מך ועוד אפרש זה בעוזרת השם (ויקרא כו יא) ועי' הקדמה של ר' בחוי לפרשטי כי תשא (משלוי י בז) יראת ה' תוסף ימים ושנות רשיים תקצינה. שלמה המלך ע"ה למדנו בכתב הוה (משלוי י) כי שנות האדם מתרבים

או מתקצרים לפי הוכות והעונש זהה בדרך נסתר וידוע שהננסים כלם נחלקים לשני חלקים יש בהם מפורטים ויש בהם נסתורים המפורטים הם אותן והמודתים הנדולים אשר נעשו לעני העמים באתות של מצרים בעשר מכות ובקריעת ים סוף וירידת המן והשלו והוצאה המים מן הצור המשנים טבעו וממנהו של עולם הנסתורים הם המעשים והמקרים שאירעו לאבות אברהם יצחק ויעקב במלחמת אברהם עם המלכים ההם ונצחו והוא תגבורתו עליהם כי אין שנראה בדרך מנהגו של עולם הכל היה נסתר וכן תוספת ימי הצדיקים וקוצר ימי הרשעים הכל נסתר ועל זה אמר שלמה יראת ה' תוסיף ימים לפיה שהדראה והיראה מהלישין כה האדם בדרך הטבע ומקירביהם ימי מיתתו ואמר שלמה כי מי שיש בו יראת ה' ודואג על עונתו יאריבו ימיו והנה זה נסתר ושנות רשעים תקצרנה לפיה שהתענוגים מרהיבין לבו של אדם בדרך הטבע וממשיכין ומאביבין ימיו על כן יאמר הרשות המתעדן והນמשך אחר תעוני הגוף לא יועלו לו תעוני כי תקצרנה שנותיו ונם זה נסתר.

והנה הכתוב הזה אינו דין נחתך שהצדיק יאריבו ימיו והרשע יקצרון ימיו שהרי אנו רואין רשעים מאביבין חיים וצדיקים מותים בקוצר ימים אבל הכתוב הזה מבאר פעולות הש"י ורצוינו לעתים שהוא מאיריך ימי הצדיק כמו שהאריך לחזקיה ומקצר ימי הרשות כמו שעשה לבן הדר מלך ארם ואם אינו מאיריך ימים לכל צדיק ואינו מקצר ימי כל רשות נוכל לומר שאינו צדיק גמור ואם אולי יהיה זה לתה להם גמול במעשה יديיהם לעולם הבא כדי להאדיר השבר לצדיק ולהגדיל העונש לרשות ובין בכך לבין אין התוספת והקצר אלא נס גמור כי קוצר הימים קודם הנגוז ותוספת הימים על הנגוז אין זה כי אם נס גמור והוא הנסתור מעוני הבריות שאינם רואים בהו אלא מנהגו של עולם וטבעו

והענין הזה הוא יסוד התורה כליה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו ע"ה עד שיאמין שככל דברינו ומקרינו כלם נסתורים אין להם טבע וממנהו של עולם לא ליחידים ולא לרבים אבל בעשותו המצווה יצליחנו שכחו ובעשותו העברה יבריתנו עונשו וזה עניין יעוד התורה בברכות וקללות שאין לך כל יחיד וייחיד בישראל שלא יארעו לו בכל יום נסתורים והוא אינו יודע וכן במקרה בעל הנם מכיר בנסו

ובדי להורות שהננסים הנסתורים הם עם האדם בכל יום לכך בארו לנו רזיל מאמר אחד הוא שאמרו הנכנים למוד את גרכו אומר יהיו רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשלח ברכה בכרי הזה ואם מדד ואח"כ ברך הרי זו תפלה שוא שאין הברכה מצויה לא בדבר המדור ולא בדבר המני ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמי מן העין שנאמר (דברים כח) יצו ה' אתך את הברכה באסמייך בדבר השקול והוא בוגנו חכמים לומר בזה שהננסים הנסתורים הם בכל יום ויום ושהוא בדבר שאין מני ומדור כי אם הייתה הברכה חלה במני לא היה נס נסתור אלא מפורסם ואין כל אדם זוכה לנס מפורסם ועל מכובן זה אמר מדד ואח"כ ברך הרי זו תפלה שוא שכיוון שנמדד אי אפשר בו נס נסתור ואין הרע שליטה בעצם הדבר המדוד וכן בעצם הדבר השקול והמני ומטעם זה צורה התורה שלא ימנו ישראל לגלגולותם אלא בשקלים כדי שתהייה הברכה חלה עליהם ברבוי ורעם בנס נסתור ושלא ישלוט בהם עין הרע השולטת בעצם הדבר המני.

עי' ספר הדעת"ה ח"ב דרוש ב' ענף ג' אות ב' הנה ראיינו לרזיל (בשנהדרין צ ע"א) שחושו באלו שאין להם חלק לעזה"ב, האומר אין תחיית המתים מן התורה. וכן הרמב"ם זיל ברוח ה' אשר דיבר בו, הנה חשב הוא ג"כ את אמונה תחיית המתים מכלל ה"ג עיקרים, שהם פינות יסודי התורה. ולבאורה יפלא כי על מה ולמה הוא, וכמו שתמה על זה מהר"י אלבו זיל בספר העיקרים (מאמר ראשון פרק ג), ואמר כי המאמין בשבר ועונש

אלא שיאמין הגמול לנפשות בעולם הבא ושאין תחיה לנופות אחר המוות, למה תפול התורה בכללה עד שיחויב למןות תחיית המתים עיקר מעיקרי התורה כו' ע"ש.

אך האמת הוא כי בזה תלוי עיקר הכל, ולולא זה היה נראה כי כל הבריאה כולה הוא רק לעמל ולתלאה ולדאבון נפש לכלבשר ורוח ח"ז. כי כאשר נתהקה ונתבונן על כל הנחת ימי עולם, מיום ברוא ה' אדם על הארץ, הנה אדם ביקר בלבד ילין, ולא לנו אדה"ר בכבודו אף ליליה אחת, וכל הדורות כולם עד המבול שהוא אלף תרנ"ו שנים, הנה כולם נאבדו, ולא נשאר מהם אלא רק נח ובניו. וכן אה"כ בעשרה דורות אשר מנה עד אברהם אבינו ע"ה, הנה לא היה ג"כ תועלת מהם אלא רק באוטן היהודי סגולה שבכל דור ודור, כי הגם דשם ויפת קבעו מדрушות להורות דרכיו ה', אבל לא הצליח שלא הלכו רבים אחריםם, וכמ"ש בתיקונים (תיקון סט דף קכח סע"ב) חמא דלא אצלה כו⁹⁹ וע"ש בהגר"א¹⁰⁰, ולא תחיל להתרפסם אמונה ה' בעולם אלא רק מאברהם אבינו ע"ה, כי אז נסתים הב' אלפיים תוחו בחיותו בן נ"ב שנה, וכמ"ש רוז'ל בעבו"ז (ט ע"א), והרי קראו רוז'ל כל אותן הב' אלפיים בשם תוחו. והרי נראה שכורה שלא היה תועלת כלל מכל הדורות הללו.

אות נ' והענין הוא כי הנה עמוק העניין דתחיה המתים הנה הוא איןנו מתקוה המיועדת להאדם בלבד, אלא שהוא מהיעודים ההכרחיים לכל כחות הבריאה כולה אשר מיום הוספה עד סוף כל ימי עולם. הנה כל כחותה וכח כחותה אשר בהתחווות והקיים בכל פרטיה הנמצאים שבבריאה כולה, וכל תחלוכת ענייניהם שעברו על כל אחד ואחד, הנה כל כחותיהם כולם אשר בכל פרט ופרט ובכל רגע ורגע מכל ימי צבאם, הנה הם עתידים כולם לחזור ולהתחדש ולקיים ולהתתקן בעת תחיה המתים, ולא יהיה תחיה המתים להאדם בלבד, אלא כל פרטיה הכותות בכל הבריאה כולה והנחהה אשר בכל ימי עולם, הנה כולם יתחדשו ויתוקנו בעת תחיה המתים.

תנומא (תורת ע"א): אמר רבי יוחנן, כתיב בו באדם הראשון שתי יצירות, שני יוד"ן. שנאמר וייצר ה' אלקים את האדם: יצירה אחת בעולם הזה, יצירה אחת לעולם הבא. אבל הבהמה והחיה והעוף יצירה אחת כתיב בהן, ביוד' אחת, דכתיב וייצר ה' אלקים מן האדמה כל חיית השדה.

⁹⁹ ז"ל: חמא דלא אצלה עקר ליה מתמן ונטע ליה לבתר ייחודה אבל אדם אتنטע בתלת אבחן ואצריך ואתלבן בהון ואשתרש בשရשי ואצלה. תרגום: ראה שלא הצליח, עקרו ממש ונטעו אחר כך בלבד, אבל אדם נטווע בג' אבות, והצטרף והתלבן בהם ו השתרש בשရשי והצליח.

¹⁰⁰ ז"ל, חמא דלא אצלה - ר"ל שלא אפשרתו שרשון ע"ג דשם קבע מדрушות ברבים מ"מ לא הלכו הכל שם וכ"ש יפת וכן נה דלא בעא על עמיה נטע לי' ייחידי במשה ולמד תורה לכל ישראל ובעה עלייהו ואתקימו על ידו והוא אצלה בענפי' לכל סטר ואמר אבל אדם כו' דנפקי מניינו ענפין לכל סטר שהולידו לכל ישראל ועל ק"ה ב' והאי אילנא קב"ה נטע כו' בתלת אבחן ומצלח תמן כו'.